

דקדוקי קריאה בפרשת מטות-מסעי ובהפטרות

יש לשים לב ולהקפיד על המפיקים המופיעים לעתים קרובות בקריאה זו ולא להיכשל, לדוגמא, בין 'אשה' ל'אישה':

ל ג אֹ-הַשְׁבַּע: במלעיל. לְאָסֶר: אל"ף בשוא נח, לא בשווא נע ולא בחטף.
 ל ה כָּל-נִדְרֵיהֶּ: ישנם קוראים 'המקפידים' לבטא יו"ד אחר הר"ש, מנהג פסול מיסודו שאין לו על מה להישען. נכון הדבר גם לגבי וְאֶסְרֶיהָ
 ל ו שְׁמַעוּ: השי"ן בקמץ קטן. וְהֵ': אין להשמיע את האל"ף של תחילת שם ה', לקרא כאילו כתוב 'ודוני'. יִסְלַח-לָהּ: געיה ביו"ד, עם זאת הסמ"ך בשוא נח.
 ל י וְנִדְרֵי: הנו"ן בצירי וכן בהמשך בפסוק יד
 ל יג וְלֹאֲסֶר: הלמ"ד בשווא נח
 ל יד לְעֵנַת: הנו"ן בדגש חזק, לשון ענוי הנפש
 לא ג וַיְהִי: וא"ו החיבור בשווא נע
 לא ו וְכִלֵּי הַקֹּדֶשׁ: כך היא ההטעמה הנכונה, בקורן ודפוסים אחרים מוטעם בטעות מונח זקף קטון דבר המשנה את משמעות הכתוב¹
 לא ח עַל-חַלְלֵיהֶם: החי"ת בפתח וללא געיה והלמ"ד הראשונה, על אף הקושי, בשווא נח².
 לא יב אֶל-עֲרֵבַת: געיה בעי"ן ועם זאת, הר"ש בשווא נח
 לא יד מִצָּבֵא: דגש חזק בצד"י והשווא הוא נע, אחרת עלול להישמע 'מצווה'
 לא טו הַחֲיִיתָם: החי"ת בחירק חסר ואחריה יו"ד בחירק מלא
 לא טז לְמִסֶּר-מַעַל: הסמ"ך בקמץ חטוף.
 לא יט בְּחֻלָּל: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע
 לא כג וְכֹל אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בָאֵשׁ תִּעֲבְרוּ בְמֵים: יש להאיץ מעט את קריאת תיבת בָּאֵשׁ להסמיכה לתיבה הקודמת שהרי הטפחא הוא המפסיק העיקרי ולא התביר: וְכֹל אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בָאֵשׁ - תִּעֲבְרוּ בְמֵים
 לא כז תְּפִשִׁי: הפ"א בשווא נע
 לא כח וְהִרְמֹתָ מִכֶּסֶׁ: במלרע, אין טעם נסוג אחר
 לא לב בַּזָּזוּ: זי"ן ראשונה בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים, כן הדבר גם בהמשך בפס' כג
 לא מט עֲבַדְיָךְ נִשְׂאוּ: כך היא ההטעמה, ולא במונח-זקף כקורן ודומיו
 לב א³ יַעֲזֹר: העי"ן בשווא נח
 לב ג וּשְׁבָם: שי"ן שמאלית
 לב ו תִּשְׁבוּ פָה: טעם נסוג אחר לת"ו
 לב ח בְּשִׁלְחֵי: השי"ן בקמץ קטן
 לב יא לֹא-מִלְאוּ: הלמ"ד ללא דגש ובשוא נח וכן בפסוק הבא.
 לב יג הִרְעָ: רי"ש בפתח
 לב יט בָּאָה: הטעם בבי"ת מלעיל, הקורא מלרע הופך ללשון בינוני (הווה).

¹ שכן אז יוצא כי רק חצוצרות התרועה בידו, במרכא תביר גם אלו וגם כלי הקודש בידו.

² למי שמתקשה, אפשר לקרוא בדומה ללמ"ד בדגש חזק

³ פסוק זה אינו מתורגם ע"י אונקלוס בתרגומים המדויקים. התרגום המופיע בדפוסים הוא תרגום אחר.

לב כ אִם-תִּחְלָצוּ: הטעמה משנית בחי"ת והחי"ת בטעם מרכא במדויקים.
 לב כד לְצַנְאֵכֶם: הנו"ן בפתח והאל"ף חטופה
 לב כה עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ: אין כאן דין אתי מרחיק ועל כן היר"ד ללא דגש, כך לפי ברויאר והמדויקים
 לב כו יהיו-שָׁם: געיה ביר"ד
 לב כז וְעַבְדֶיךָ יַעֲבֹרוּ: אין כאן דין אתי מרחיק ועל כן היר"ד ללא דגש, כך הדבר לפי ברויאר
 והמדויקים⁴
 לב לה וַיִּגְבְּהָה: היר"ד בקמץ קטן
 לב לח וְאֵת-שְׂבָמָה: שי"ן שמאלית
 לב לט וַיֹּרֶשׂ אֶת-הָאֲמָרִי אֲשֶׁר-בָּהּ: טעם טפחא בתיבה וַיֹּרֶשׂ
 לב מב לָהּ: ללא מפיק
 לג ג מִרְעַמְסֵס: העי"ן בשווא נח והמ"ם אחריה בשווא נע⁵
 לג ד וּבְאֵלֵהֶם: האל"ף כלל אינה נשמעת
 לג ט שְׁתִּים עֲשָׂרָה: לפי ברויאר כך צריכה להיות ההטעמה⁶.
 לג יד וְלֹא-הָיָה שָׁם: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה
 לג יט מִרְתָּמָה: המ"ם בצירי ולא בחירק מפני הר"ש הבאה אחריה, כלל זה יפה גם בהמשך
 לג כב בְּקִהְלָתָהּ: הקו"ף בשווא נח, לעומת זאת בפס' הבא מְקַהְלָתָהּ הקו"ף בדגש חזק ובשווא
 נע
 לג כט בְּחִשְׁמֹנָה: במלרע
 לג לד בְּעֵבְרָנָה: במלרע
 לג מא בְּצִלְמֹנָה: מלרע.
 לג מה בְּדִבְרֵי גֵד: דיבן, מלרע. וכן בפסוק הבא.
 לג מז דְּבִלְתִּימָה: היר"ד בשווא נח על אף שהיא באה אחרי תנועה גדולה⁷
 לג מט הַיִּשְׁמֹת: היר"ד בשווא נח
 לג נב כָּל-מִשְׁפִּיתָם: שי"ן שמאלית
 לג נג וַיִּשְׁבְּתֶם-בָּהּ: געיה בוא"ו
 לג נד אֲשֶׁר-יֵצֵא לוֹ: טעם נסוג אחור ליר"ד.
 לג נה לְשָׁפִים: שי"ן שמאלית. וְצָרְרוּ: רי"ש ראשונה בשווא נע ולא בחטף
 לד ב אֶל-הָאָרֶץ כְּנָעַן: תיבת הָאָרֶץ בה"א הידיעה
 לד ד וְעָבַר צָנָה: טעם נסוג אחור לעי"ן
 לד ה נַחְלָה: במלעיל
 לד ו זֶה-יְהִיָּה: היר"ד אינה דגושה, כן הדבר בשני הפסוקים הבאים
 לד י שְׁפָמָה: שי"ן ימנית!
 לד יא וַיֵּרֶד הַגְּבֹל: השני בפסוק, בזקף קטן ולא ברביע
 לד יד הָרְאוּבֵנִי: האל"ף כלל אינה נשמעת, כאילו כתוב 'הרוּבֵנִי'⁸

⁴ הדגש במקרה של אתי מרחיק יבוא רק בהברה מוטעמת, דהיינו, כאשר המילה השנייה מוטעמת בהברתה הראשונה. אות בגעיה אינה נחשבת מוטעמת. עיין על זה בפנים הגליון בהערות על רשימות מאורות נתן וקמחי לא מט.

⁵ יתכן שינוי משמעות אם יקרא עי"ן פתוחה

⁶ תורה קדומה בחלק הדקדוק, בשם מהר"ב (רבי יחיא בשי"ר): 'ספרים אחרים באזלא גרש'. יש בהבדל זה כדי ללמד על טיבו של השווא הבא בראש תיבת שתי-שתיים. הערה: טיבו של השוא הוא במחלוקת מדקדקים ראשונים. עדיין אינני יודע אם מן התבונה להכריע כך במחלוקת, או לאמר שבחלק מהפסוקים שי"ן של שתיים בשוא נע, ובחלקם – בשוא נח.

⁷ אין זה יוצא מן הכלל אלא כך הדבר פעמים רבות כאשר התנועה הגדולה באה בהברה מוטעמת.

לד כ ולמטה בני שמעון: מונח זקף קטן במדויקים⁸
 לד כב בן-יגלי: היר"ד בקמץ קטן
 לד כח פדהאל: הה"א בשווא נח, יש לקרוא כאילו יש בה מפיק. ולהבדיל מ"פדהצור" שהה"א
 נחה ואינה נשמעת.
 לה ב לערים: העמדה קלה בבית להדגשת הסגול המורה על מיודע
 לה ד ומגרשי: הרי"ש בשווא נע, אין לחוש לאותם דפוסים אשר ניקודה בחטף
 לה ה אלפים באמה: טעמים נדירים¹⁰
 לה ז ושמנה: במלרע
 לה יב עמדו: העי"ן בקמץ קטן
 לה טז רצח הוא: געיה בחי"ת, כך הדבר לפי ברויאר, תוכנת הכתר וכן בתורה קדומה¹¹
 לה כ יהדפנו: הה"א בשווא נח והדל"ת בדגש קל ובחטף קמץ. בצדיה: הדל"ת בחירק חסר והיר"ד
 אחריה בדגש חזק וקמוצה, אין לקרוא 'בצדיאה'
 לה כה וישב בה: טעם נסוג אחור ליר"ד. ואחרי מות: ואחרי במרכא ולא במקף
 לה לג שפכו: השי"ן בחולם לא בקמץ חטוף, לכן הפ"ה בשווא נע
 לו ב את-אדני צנה ה'.... ואדני צנה בה': בראשון הצד"י בחירק ובשני – בקיבוץ.
 לו ט ממה למטה: בשתי המילים הטי"ת בסגול.

הפטרות מטות-מסעי, ירמיהו ב ד-כח, ג ד:

ב ה מה-מצאו: דגש חזק במ"ם מדין דחיק. ויהבלו: הה"א בשווא נח
 בו לא-עבר בה: טעם נסוג אחור לעי"ן
 בח פשעו בי: טעם נסוג אחור לפ"א
 בט כתים: התי"ו בחירק חסר והיר"ד אחריה בחיריק מלא ודגושה
 ביב ושערו: שי"ן שמאלית. חרב: הח' מנוקדת בחטף קמץ בכמה ספרים, בהם כתר ארם צובא.
 אך אין חטף לפני שווא וגם לא שני חטפים בתחילת מילה. סימן החטף הוא להראות שהח"ת
 בקמץ קטן והרי"ש אחריה בשווא נח¹². כל הפסוק בלשון ציווי החל משמו שמים
 בו טו לשמה: המ"ם בדגש חזק ובמלרע, מלשון שממה
 ביז תעשה-לך: געיה בת"ו. עזבו: העי"ן בקמץ קטן וכן הוא בהמשך יט
 ביט פחדת: במלרע, יש לשים לב לא לשכל את תנועות הח"ת והדל"ת
 בכ צעה: יש להקפיד על קריאת העי"ן אחרת זה משנה את המשמעות באופן מחריד
 בכא שורק: שי"ן שמאלית. נהפכת: הה"א בשווא נח והפ"א אחריה בדגש קל
 בכג משרכת: שי"ן שמאלית
 בכד בחדשה: הח"ת בקמץ קטן. ימצאונה: הנו"ן בשווא נח והה"א בקמץ, יש לקרוא ימצאונה

⁸ בכתר ארם צובא יש סימן רפי על האלף להראות שהיא אינה נהגית.

⁹ לא מרכא טיפחא אתנח (היידנהיים וקורן)

¹⁰ גם הניגון שלהם אינו ידוע להרבה. בכתבי היד הסימן של קרני פרה (או פזר גדול) הוא כצורת V מעל האות, משום
 מה המדפיסים סימנו שתי תלישות. גם סימן זה לתלישא הוא המצאת המדפיסים, בכתבי היד תלישא קטנה היא עיגול
 מעל האות האחרונה, וגדולה – מעל הראשונה. בספר אם למקרא של ר' שריה דבליצקי נר"ו כתב: "והניגון הוא כמו
 פזר ותלישא גדולה ותלישא קטנה. מנחת כליל". לא ידוע לי אם הוא מקור מוסמך.

¹¹ שם בחלק הדקדוק מסביר: 'כל רצח הוא' שבא כאן בענין, יש לקרות תיבת רצח בינוני, לא לעיל ולא לרע' (הכוונה
 לא מלעיל ולא מלרע). א"ה: אחרי המחילה לא ניתן ליאמר כלל. כל המהות של פתח גנובה היא הוספת פתח במקום
 שווא נח הברה סגורה בסוף המילה. כלומר "רוצח" על משקל "פותב", המילה היא מלרע אלא שלנוחות הקריאה הוסף
 פתח לפני הגרונית. מהרי"ץ לשיטתו בענין פשטא במילה כזו, אבל גם בזה דבריו אינם מובנים. א.ל.

¹² בהפטרות יש לקרא בקמץ חטף ובשווא נח, אך במוסף (שבת ר"ח) חרבה עירנו בקמץ רחב ובשווא נע, והמשנה שם
 (במיוחד בהברה האשכנזית) משנה המשמעות באופן חמור!

ב כז אָבִי אֶתָּה: שתי המילים מלעיל¹³. האל"ף של אֶתָּה היא בפתח. יִלְדֶּנּוּ: (לפי הקרי) הדל"ת בשוא נח, לא בחירק!

¹³ טעם רביע גרם לנסיגת ההטעמה בתיבה השנייה ולכן המונח בתיבה הראשונה נסוג לאחור.